

HAGYOMÁNY

A csíksomlyói búcsú*

Vannak, akik már napokkal előbb elindulnak. Mennek országúton, ösvényen, úttalan utakon, erdőn-mezőn keresztül. Viszik a zászlót, énekelnek. Jöhet vihar, lehet hőség vagy hideg; csak mennek, mert legkésőbb szombat reggelre oda kell érni.

Csíksomlyó a székely Róma.

Pünkösdkor messze földről zarándokolnak ide a hívők. Elindulnak valami titokzatos, a múlt homályába vesző hívásra. A katolikus magyarság legnagyobb közös ünnepe ez.

Csíksomlyó Csíkszereda külvárosa. A ferencesek 1400-ban kaptak engedélyt a pápától arra, hogy itt kolostort építsenek. Csíksomlyó a székelyföldi katolikus vallás központja lett. Különös jelentőségűvé a *csodatévő Madonna-szobor* tette. A székelyek számtalan rendkívüli eseményt, csodát tulajdonítanak a szobornak. A hagyomány szerint a pünkösdi zarándoklat szokása is a Mária-szoborhoz kötődik.

A XVI. század elejétől Erdélyben is hódítani kezdett a reformáció. Terjedését az egykor katolikus Izabella fejedelemasszony is támogatta. Fia, az ifjú János Zsigmond király az erőszaktól sem riadt vissza. Térített szép szóval, de kényszerrel is. *Gyergyóban és Csíksaban* azonban ellenálltak. *Gyergyóalfalu* lánglelkű papja, *István* összegyűjtötte a környék katolikusait. Könyörgő imákat mondtak és keresztet alatt zarándokoltak el Csíksomlyóra a Boldogságos Szűz szobrához vallásuk védelmét kérve. Valóságos mozgalom bontakozott ki, s a búcsújárók száma egyre nőtt.

1567-ben János Zsigmondnak elfogyott a türelme. Elhatározta, hogy sereget küld az unitárius vallás felvételét megtagadó csíki katolikusok ellen. Éppen Pünkösd volt. A Csíksomlyón gyülekező székelyek nem ijedtek meg. Felfegyverkezve indultak a király hada elé. S a Hargita hágóján, a *Tolvajos tetőnél*, helyismeretüket kihasználva győzedelmeskedtek János Zsigmond csapata felett. A hazatérő diadalittas csíkiak már messziről *zöld gallyakkal* jelezték az otthonmaradottaknak az örvendetes hírt. A *győzelmet* az emberek a Boldogságos Szűz közbenjárásának tulajdonították. Ez időtől lett a Székelyföldön a *legnagyobb katolikus ünnep* a csíksomlyói búcsú.

Az azóta eltelt idő a hagyományok egész rendszerét alakította ki. A zarándokok megérkezvén Csíksomlyóra nem a Mária-szoborhoz mennek először. A templom bejárata előtt meghajtva zászlóikat a *Szent János Kápolnához* vezet az útjuk. 1770 óta itt történik a búcsújárók fogadása. A kápolnát a hívek kérésére építették, akik – lévén nagyon sokan voltak – nem fértek be a templomba. Így Pünkösdkor és Nepomuki Szent János ünnepén itt, a hordozható oltárkövön mutathattak be szentmisét. A zászlóval érkező községek zarándokcsoportját *keresztaljának* nevezik (értsd: egy kereszt alatt lépkednek.) A körmeneten mindig a *gyergyóalfalui* keresztalja az első; figyelmeztetvén arra, hogy ők a hősi korszakban is elsőek voltak. A búcsún résztvevők – az egykori győzelmi híradásra emlékezve – ma is vágnak, vagy vásárolnak maguknak úgynevezett *búcsúágot* – fiatal, zöldellő nyírfaágot; – ezzel térnek haza.

A csíksomlyói Pünkösd a *moldvai csángók* számára is a legnagyobb ünnep. Egy egész népcsoport jár ide hitében megerősödni. Egy nép, amelynek elvették anyanyelvét, múltját. De, amelyik - idegen környezetben is - meg tudta őrizni vallását. Ők azok, akik évente csak egyszer hallanak misét az anyanyelvükön. Itt Csíksomlyón, Pünkösdkor.

Minden, ami a csíksomlyói búcsún történik; az a *hit*, a *hűség* és a *hagyomány* ötvözete. Az embereknek erőt ad vallásuk, az érte való közös kiállás, az összetartozás érzése.

* A cikk megírását a Magyar Kollégium segítette.

Hívőnek, hitetlennek felemelő élmény.

Aki a *Csíksomlyói búcsú* szokásait kutatja, jól teszi, ha már péntek éjjel megérkezik Csíkszerezdába. Ha "kicsi kocsi" jött, hagyja a városban autóját és induljon el gyalog Csíksomlyó felé. Hamarosan találkozik valamelyik zarándokcsapattal. Ballágon mögöttük, hallgassa az énekeket, a zsolozsmákat. Élje át azt a különös hangulatot, ami a kegyhelyhez vezető éjszakai úton vár rá.

A templom kivilágítva fogadja a búcsújárókat. Itt már elhal az ének, az emberek megérkeztek. Fáradtak. Bent a templomban sokan vannak. Körben a falak mentén pokrócokra ülve-fekve alszanak. Mások halkan imádkoznak. Vannak, akik sorban állnak a csodatévő Szűz előtt, hogy megérinthessék a szobor lábát.

Aki különleges élményre vágyik, induljon el gyalog a szabadtéri oltár, a nyereg felé. Óvatosan kell haladnia, mert itt bizony nincs világítás és az út is csak afféle földút. Felfelé kanyarog. Félórányi séta után a domboldalon tüzek pislákoló fényét fedezzük fel. Ahogy haladunk felfelé, úgy bontakoznak ki sorra sötétségéből. Fialok rakták, akik sátrat vertek itt. Halk énekszó hallatszik, no meg a tűz pattog.

Ha gígyönyörködtük magunkat, le is fekehetünk, mert egy ideig úgysem történik semmi. Burkolódzunk be a magunkkal hozott takaróba és hunyjuk be a szemünket!

Amikor felébredünk, már világos van, bár még nem kelt fel a nap. Egy nagy réten vagyunk, két hegy között. A köztük lévő mező két oldalra enyhén lejtős. Most értjük meg, hogy miért is hívják ezt a területet *nyeregnek*. A nagyobbik domb a Nagy-Somlyó. Rajta valami építmény látszik. A tetejére éppen most kúszik fel egy zászló. Nem hiszünk a szemünknek: piros-fehér-zöld. A kisebbik magaslaton a fák mögött egy kápolna körvonalait véljük felfedezni. Mire visszanezünk a Nagy-Somlyóra, a zászlórúdon már nem leng semmi. *Látomás* volt talán?

A Kis-Somlyó felől énekszó hallatszik. Egy csoport van ott. Egymás mellett állnak az emberek a domboldalon és románul énekelnek. Aztán elmennek, jönnek mások, majd megint mások. *Élni* kezd a dombtető. A zarándokok, akik feljöttek ide, a Salvator-kápolnában térden állva mondják el *imájukat*. Majd kimennek a domboldalra, és várakozón néznek kelet felé. Várják a napfelkeltét. S, amikor az első napsugár felcsillan a hegy mögül, *megszólal egy harang*. Tiszta hangja betölti a mezőt és az emberek szívébe béke költözik.

Nem tart sokáig az áhítatos hangulat. Fialok jönnek, kispapok, s elkezdik *rendezni az oltár* környékét. Székeket hoznak, kordonokat feszítenek ki. Beállítják a hangosító berendezést, teszik a dolgukat. Jönnek mások is. *Féllábú koldus* araszol fel mankójával a dombra. *Cigányok* egész nyaláb nyírfaággal érkeznek. *Búcsúággal* kereskednek. A *kakasos*, vagyis a pattogatott kukoricás is felállítja asztalkáját. Mindenki azt *reméli*: szép napja lesz.

Most azonban ereszkedjünk le a dombról a kegytemplom elé. Itt nagy a forgalom. Sorra jönnek a keresztalják. *Hangszórón* mondják be, hogy az *érkező csoport* melyik faluból jött, kik csatlakoztak hozzájuk, ki az a pap, aki vezeti őket, hányan vannak. A különböző keresztalját a *csengettyűszóról* is meg lehet ismerni. Kicsi, kézben hordható, nyeles harangocskát visz magával a csapat néhány tagja, akik mindjárt a zászló mögött lépdelnek. A kezükben lévő csengőket egyszerre, ritmusra rázzák. Minden falura jellemző egy ütem. Avatott fül azonnal *felismeri*, hogy ez a csengettyűszó Csíkszentkirályé, amaz meg Kászonyakabfalváé...

A kegytemplom oldalában ezalatt összeáll a *Kordon*. Ez valójában egy mozgó kötél-keret, amelyet a csíkszerezdai Márton Áron Főgimnázium és a Segítő Mária Gimnázium képviselőibe öltözött diákjai visznek, tanárjaik felügyelete mellett. A Kordonon belül első egy székelny-ruhás fiú viszi a *Kisbuzilika-jelvényt*, mögötte két fiatal pár halad. Ezután következnek a *Labarum*. A labarum: győzelmi jelkép. A csíksomlyói Labarum – egyesek tévesen Labóriumnak mondják – olyan, mint egy nagy puff. Súlya 30 kg, így nem kis teljesítmény a katolikus gimnázium legjobb végzős diákjaitól, amikor azt végigviszik a körmeneten, hegynek felhegyről le. Ezután lépkednek a *ministránsok*, majd a liturgikus ruhába öltözött *papság*.

A Kordon előtt először a *gyergyóalfalvi egyházközség* keresztalja halad. Utána *Csíksomlyói Passió játékok* testülete saját zászlójával, majd a két említett gimnázium diákjai és tanárai saját lobogóikkal. Ezután következik a Segítő Mária Gimnázium *vegyes kórusa*, végül a különböző *szerzetesnők* csoportjai és a jelenlévő *Lovagrendek*. A *világi méltóságok* a Kordon mögött lépdelnek.

A nyereghez több út vezet. A Kis-Somlyót meg lehet kerülni balról és jobbról is. De a hegyre is több ösvény visz fel. Minden keresztaljának megvan a saját útvonala. A *zarándokok* nagy része a Kegyetemplomtól a Kis-Somlyóra vezető legrövidebb, de legmeredekebb úton *küszködik* felfelé. Ez a Kálvária, más elnevezéssel *Jézus hágoja*, *Jézus útja*. A stációknál megáll a csoport, és az emberek elmondanak egy imát, elénekelnek egy zsoltárt. Azután újra nekivágnak a meredek kaptatónak. Minden *keresztalja* előtt három férfi viszi – három rúddal megtámasztva – faluja egyházközségének zászlaját. Ha egy-egy csoport találkozik az úton, *zászlaikat meghajtván köszöntik* egymást. A csoportok között egy-két magányos ember is kapaszkodik. Itt három csángó asszony, ott egy házaspár kisgyermekkel, s emitt egy nagyon öreg néni. Két vékony bottal keresi az egyensúlyt. Alig vánszorog. De megy. Megáll a stációknál és *erőt gyűjt*. És Isten segítségével *felér*.

A nyereg lassan megtelik. Elöl a *gyergyóalfaluiak* állnak, emlékeztetvén mindenkit az első Csíksomlyói Pünkösdre és a lánglelkű *István papra*. A zöld *búcsúágak* pedig a János király csapatai felett aratott győzelem hírére. Az asszonyok egy, a Kálvária kaptatóján szedett ötlevelű kicsi növényt szorongatnak. "*Jézus tenere*" – mondják. Nagyon meleg van, de az emberek türelmesek. Mögöttük van egy átgyalogolt nap, kinek-kinek több is, de előttük az *üdvözülés*.

A szabadtéri oltár gyönyörű. Formája a *hármás halmot* mintázza, tetején pedig *leveles koronával* a tövében a *kettős kereszt* áll. Háta mögött a Kis-Somlyó *dombja* fák ágai mögé bújtt kápolnáival és keresztjeivel. Előtte a Nagy-Somlyó oldalára felkúszó *rét*. Ez a természet-ada *kegyhely* a világ talán legszebb temploma. Az itteni mise semmihez sem hasonlítható. Félmillió ember lelke ér itt össze az *égbolt kupolája* alatt.

A tömegben fehér *zászlók* jelzik, hogy hol lehet *gyónni*. Fehér ruhás pap ül egy padon, s a bűneit megbánó ember leülhet mellé. Az oltár mellett állították fel a csodatévő Mária-szobor mását. Ide lehet jönni, *imádkozni*, és *gyertyát gyújtani*. Nem messze ettől hosszú sorban állnak az emberek, hogy *áldozhassanak*. Csángó legény, városi asszony, székely harisnyás öregember, fiatal leány türelmesen vár a sorára.

Az istentisztelet után a tömeg lefelé indul. S ilyenkor többnyire megérkezik a – szinte elmaradhatatlan – zápor is. De ez senkit sem zavar. Ez is hozzátartozik a zarándoklathoz. S a meg-hűlés is, amit úgy hívnak: *Szűz Mária-tüdőgyulladás*.

Napközben lent a falu főutcáján tart a többnapos vásár. Nagy a meleg és a por, mégis hatalmas a tömeg, nagy a tolongás. A vásár ugyanolyan, mint szerte a világban: zajos és bazári. De a gyerekeknek nagy élmény. Vásár nélkül számukra nem is lenne az ünnep teljes.

A zetelaki keresztalja Jézus útján, 1999. május 22.